

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יום הכפורים

(חלק כד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלכות שיחות
שבוע יום הכפורים, ד"ר תשרי, ה'תשפ"ה (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2024
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

יום הכפורים *

מקוה ישראל .. מה המקוה מטהר .. וכן (הוא) אומר וזרקתי .. אטהר אתכם" – שהובאו בירושלמי בהמשך זה לזה?

ואף שבפשטות סיום המסכת „כתיב מקוה כו" בא בהמשך לנאמר במשנה, ונזכר כאן כדי לסיים בדבר טוב (אף שאינו קשור לסוגיא שבסמיכות ממש אליו) – הרי, כמו שנתבאר כמה פעמים⁷, כיון שכל ענין שבתורה הוא בדיוק, יומתק יותר לומר דזה שסיים הש"ס כאן בדבר טוב זה דוקא הוא מפני שיש לו שייכות וקשר אל הסמוך אליו⁸.

והנה, בסיום זה עצמו צריך להבין:

הדרשה „כתיב מקוה ישראל כו" נשנית במשנה⁹, כנ"ל, וזה לשון המשנה: „אמר ר' עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וגו"¹⁰ ואומר מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל". אלא שישנם שני שינויים

א. בסיום מסכת יומא בירושלמי נחלקו רבותינו¹ בענין וידוי יום הכפורים: „תני, (בשעת הוידוי של יוה"כ) צריך לפרוט את מעשיו (החטאים שעבר עליהם), דברי ר' יהודה בן בתירה [וע"פ הגירסא בכבלי: בן בבא] ר' עקיבא אומר אין צריך לפרוט את מעשיו".

ובהמשך הירושלמי³: „כתיב מקוה ישראל ה' וגו"⁵ מה המקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל וכן (הוא) אומר⁶ וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם". ובוזה הוא סיום המסכתא.

וצריך להבין: מהי השייכות בין שני הענינים – המחלוקת אם צריך לפרוט את מעשיו, והדרשה שלאחרי זה „כתיב

(* וסיום מס' יומא.

1) הובאה ג"כ (בשינויים) בכבלי יומא פו, ב. תוספתא שם פ"ד, יד. ירושלמי נדרים פ"ה ה"ד. וראה בפרטיות ע"ד פירוט החטא – אנציקלופדי' תלמודית ערך ודוי (ע' תלט ואילך). וט"נ.

2) יומא שם. ובתוספתא יומא וירושלמי נדרים שם – „בן בתירה" (כבירושלמי יומא).

3) לאחרי שמביא טעמא דר"י – „דכתיב אנא חטא העם הזה וגו" (תשא לב, לא), ו"מה עבד לה ר"ע כו".

4) ירמ' יז, יג. וראה נוסח המשנה בכבלי (יומא פה, ב) ובהנסמך על גליון הש"ס שם. שינויי נוסחאות למשניות שם. תו"ט שם.

5) כ"ה בירושלמי שם (אבל במשנה בירושלמי (וכן בכבלי) – ליתא „וגו"). וצ"ק מה מוסיף.

6) יחזקאל לו, כה.

7) ראה לקו"ש ח"ד ע' 26 – סיום מס' נדה (ע"פ חדא"ג מהרש"א שם).
8) ולכאורה זוהי כוונת הקרבן העדה כאן (ד"ה אטהר אתכם): הקב"ה מכפר להן על כל גילוליהם שלא התוודו עליהן כו' – לרמז השייכות להסוגיא שלפנ"ו (ע"ד וידוי).
9) וכקושיית המראה הפנים לירושלמי כאן.
10) כ"ה בירושלמי. ובמשנה שבכבלי הועתקה גם תיבת „וטהרתם", ולאידך – ליתא „וגו". וראה לקמן בפנים סו"ס ו בהערה 51.

והנה, התוס' 15 ביארו מחלוקת זו (ע"פ הירושלמי במקום אחר¹⁶), שטעם מאן דאמר דצריך לפרוט את מעשיו הוא „מפני הבושה . . כדי שיתבייש מחטאיו”¹⁷, ומאן דאמר „אין צריך” טעמו „שלא יחשדוהו בשאר עבירות”.

ויש לכאר סכרת המחלוקת בזה גופא – אם טעם הבושה מכריע או טעם החשד:

ענין הבושה מהחטא נוגע בהווה לתשובה גופא: בשעה שיש בלב אדם הרגש הבושה ביותר בגלל חטאו, הרי החרטה על העבר והקבלה הטובה על להבא הם באופן עמוק ואמיתי יותר.

משא”כ ההפסד הנגרם ע”י החשד – „שלא יחשדוהו בשאר עבירות” – נוגע בעיקר לעתיד, להפסד הנאמנות¹⁸

(עיקריים) בין לשון הגמרא ללשון המשנה:

(א) בגמרא הובאו הפסוקים בסדר הפוך ממשנה¹¹.

(ב) במשנה הובאה רק התחלת הכתוב „וזרקתי עליכם מים טהורים” (וסיום הכתוב נרמז ב„וגו”¹²), משא”כ בגמרא הועתק כל הכתוב.

ומזה ששינו בגמרא מלשון המשנה, מובן, שבדרש הגמרא ישנה כוונה שונה מאשר במשנה. וצריך להבין: מהו החילוק בזה בין המשנה לגמרא?

ויש לומר, שטעם השינוי בדרשת הגמרא קשור לזה שבגמרא הובאו הדברים בהמשך למחלוקת אם „צריך לפרוט את מעשיו”.

ב. ובהקדים הביאור בטעם המחלוקת אם צריך לפרוט את מעשיו או אין צריך לפרוט את מעשיו – דאף שבגמרא שם הובאו על זה ראיות מהכתובים, דמאן דאמר שצריך לפרוט את מעשיו דורש זאת¹² מהכתוב¹³, „אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב”, ור’ עקיבא משיב לו „אין צריך שנאמר”^{13*} אשרי נשוי פשע כסוי חטאה¹⁴, הנה ענינים אלו, על-דרך הרוב, אינם גזירת הכתוב; ועוד י”ל, אשר, כמו בכמה וכמה מקומות כיוצא בזה, המחלוקת בדרשת הכתובים נובעת ממשלוקת בסברא.

(11) ראה מה שתי’ ע”ז במראה הפנים שם.

(12) גמרא יומא שם (בבבלי וירושלמי).

תוספתא יומא שם.

(13) תשא לב, לא.

(13*) תהלים לב, א.

(14) יומא (בבבלי) שם.

(15) ד”ה ליהוש – גיטין לה, ב. וראה גם

מפרשי הירושלמי נדרים שם.

(16) נדרים שם. ולהעיר שבשרי הקרבן שם (ועוד) מפרש הירושלמי באו”א, שאין הטעמים „מפני הבושה” ו„מפני החשד” שייכים כלל לפלוגתת ר”י ור”ע אם צריך לפרוט חטא. ע”ש.

(17) וכ”כ במאירי בחבור התשובה מאמר א פ”ח (ושם): והוא אמרם ד”ל צריך לפרוט . . כדי שיתבייש). יפה מראה לירושלמי יומא שם. וראה רש”י יומא שם ד”ה בחטא מפורסם. ראב”ד הל’ תשובה פ”ב ה”ה. מג”א או”ח סתר”ז סק”ב. שו”ע אדה”ז שם ס”ד. ועוד.

(18) אף שהוא איסור (בהווה) – לעשות דבר המביא לידי חשד (בפרטיות – אנציקלופדי’ תלמודית (כרך ז) ערך חשד; מראית העין) – הרי ה„הפסד” שבזה (הפסד הנאמנות) נוגע בעיקר בעתיד, שאינו נאמן בשלו או גם בשל חברו בנוגע ל„שאר עבירות” (משנה בכורות ספ”ד. שם פ”ה מ”ד. – ולהעיר אשר לר’ מאיר גם על של חבירו אינו נאמן ולהראב”ד (הל’ מעשר ספ”ב, הובא בתו”ט לבכורות פ”ה שם) הלכה כר”מ חוץ במטיל מום בבכור. אף שאינו נוגע

ג. אמנם, מהסברה זו בשיטת ר' עקיבא נמצא נפקא מינה בפועל, שהא דאמרו שאין צריך לפרוט את מעשיו היינו דוקא בקול, כשאפשר שישמעוהו אדם, משא"כ בלחש מודה ר' עקיבא שצריך לפרוט את מעשיו²³. אבל מסתימת לשון ר' עקיבא משמע שאפילו בלחש אין צריך לפרוט את מעשיו²⁴.

ויש לומר עוד הסברה בשיטת ר' עקיבא, וגם היא – ע"פ שיטתו זו, שהעמיד מכריע את ההווה:

בתשובה יש כמה מדריגות, ובכללות נחלקות הן לשנים (בלשון הש"ס²⁵) – תשובה מיראה ותשובה מאהבה.

ויש לומר שהפלוגתא הנ"ל, אם צריך לפרוט את החטא, תלויה בחילוק שבין שני אופני התשובה:

בתשובה מיראה מסתבר לומר שצריך האדם לפרוט את מעשיו, כי מאחר שתשובתו היא מיראה – כדי להציל עצמו מעונש (או לשם קבלת שכר²⁶) – נוגע בזה מהו החטא שעליו עושה תשובה, כיון שיש חילוק בין עבירה אחת לחברתה, שהרי אינה דומה היראה מעבירה חמורה שעונשה גדול ליראת עבירה קלה שעונשה קל

וכיוצא בזה (ואולי י"ל, שאם יחשדוהו בשאר עבירות, יש לחשוש שיזכירו הדבר לפניו ויקניטוהו, וזהו על-דרך האיסור לומר לבעל תשובה „זכור מעשיך הראשונים“¹⁹).

ועפ"ז תלויה מחלוקת זו בשאלה הידועה²⁰ – אם יש להתחשב ולהכריע בהווה ע"פ מצב שיבוא (או יכול לבוא) בעתיד:

מאן דאמר דצריך לפרוט את מעשיו, סובר דכיון שפירוט החטא נוגע לתשובה עצמה (בהווה), שתהיה עמוקה ואמיתית יותר, אין נזקקין לחשש שבעתיד;

משא"כ שיטת ר' עקיבא היא (כמו שנתבאר במקום אחר בארוכה²¹) שיש להזקק גם לעתיד (כיון שבכל ענין ראה מיד (בהווה) את התוצאות שבעתיד²²), ולכן, אע"פ שמצד המצב בהווה היה פירוט החטא מביא לתשובה עמוקה יותר, צריך לחשוש להפסד שיגרם מזה בעתיד.

לנדוד' שהרי מפסיד פרנסתו ע"י שאין קונין (משלו).

19) ב"מ נח, ב (במשנה). רמב"ם הל' תשובה ספ"ז. הל' מכירה פי"ד הי"ג. טוש"ע חו"מ סרכ"ח ס"ד. שו"ע אדה"ז חלק חו"מ הל' אונאה סכ"ח.

20) ראה שד"ח כללים מע' זיין כלל א. אסיפת דינים מע' יוה"כ פ"א סק"י (ולהעיר מלקח טוב – להר"י ענגל – כלל ו אות ג. ועוד). וראה לקו"ש חט"ו ס"ע 453 ואילך. חט"ז ע' 398 ואילך. ח"ט ע' 70, 73 ואילך.

21) לקו"ש ח"ט שם – בבאור ב' הסיפורים בסיום מס' מכות.

22) וע"ד הוראתו (והנהגתו), „לעולם . . כל דעביד רחמנא לטב עביד“ בפועל (ברכות ס, סע"ב. וראה לקו"ש שם). וראה לקמן בפנים סעיף ה בנוגע לשיטת הירושלמי בזה.

23) וכ"כ בב"י לטאו"ח סתר"ז. וראה פר"ח או"ח סתר"ז סק"ב.

24) כמ"ש המאירי בחבור התשובה שם פ"י (אלא שהוא כתב שרק בשפתיו לא יפרט כי די „שיוכרהו בלבו ושיכללהו בדעתו“, משא"כ ע"פ המבואר לקמן בפנים). וראה פר"ח שם.

25) יומא פו, א"ב.

26) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"י ה"א בפירוש „עובד מיראה“.

להיות דבוק בקב"ה; ובתשובה שהיא רק מחמת יראת העונש, הרי זה רק מפני ההסתר של היצר הרע, ד"יצרו הוא שתקפו" ³³ ועליו לבטלו, אבל גם תשובה זו פנימיותה היא – שובה של נשמתו אל הקב"ה.

ולכן: לשיטת ר' עקיבא, שהעתיד מכריע את ההווה – הנה, כיון שר' עקיבא „רואה" בהווה את פנימיותו שתתגלה בעתיד ²², הרי הוא רואה גם את הפנימיות של ענין התשובה, דאע"פ שעדיין עומד האדם בדרגא התחתונה של התשובה, שהיא תשובה מיראה, הרי בפנימיות הדבר יש „בכח" ענין של תשובה מאהבה (שבה אין נוגע (כל-כך) מהי העבירה שעשה ³³, כנ"ל), ולכן סבירא ליה שאין צריך לפרוט את מעשיו, כנ"ל.

ה. וע"פ ביאור זה בשיטת ר' עקיבא (ששיטתו שאין צריך לפרוט את מעשיו) נובעת משיטתו שהעתיד מכריע את ההווה) – יש לבאר עוד ענין בנידון זה:

הרמב"ם ³⁴ פסק „וצריך לפרוט את החטא", דלא כר' עקיבא. והקשו המפרשים ³⁵ למה לא פסק הרמב"ם כר' עקיבא, הרי כלל הוא ³⁶ דהלכה כר' עקיבא מחבירו.

ובכסף משנה ³⁷ יישב, דכיון

יותר. ולכן צריך לפרוט את מעשיו, שאם לאו, יחסר ביראתו הרגש חומר החטא, וממילא לא תהיה חרטתו בשלימות.

משא"כ בתשובה מאהבה, אין האדם חושב על עונשו, אלא הדבר הנוגע לו הוא אהבתו לקב"ה והתקשרותו אליו ²⁷, ולכן אין נוגע בזה (כל-כך) מהו החטא, כי בנקודה זו כל העבירות שוות, קלות כחמורות; ע"י כל עבירה, אפילו קלה שבקלה, נעשה האדם נפרד מהקב"ה (היפך האהבה) ²⁸. ולכן אין צריך לפרוט מעשיו, כי בתשובה זו ²⁹ אין תועלת ³⁰ מפרוט החטא.

ד. עפ"ז יש לבאר מחלוקת ר' יהודה בן בתירה ור' עקיבא, ובהקדים: נתבאר במקום אחר בארוכה ³¹, שבכל אופני התשובה נקודת התוכן אחת היא ³², דאפילו באופן התחתון ביותר שבתשובה, הרי ענינה הוא (כשמה) – שהאדם שב אל הקב"ה.

והנה, תשובה מאהבה – זהו ענינה ותוכנה הגלוי, דתכלית התשובה היא

(27) ראה רמב"ם שם (ה"ה. וראה שם ה"ב) שהעובד מאהבה הוא העושה לשמה.

(28) ראה בארוכה תניא פ"כ ואילך.

(29) ולהעיר ממשנת (לקו"ש ח"ד ע' 1360) שענין הידוי הוא רק בתשו"ת ולא בתשו"ע שבבחי' זו אין מלכתחילה מקום לפגם כו' (שלא כן א"א ידוי בשבת שענינה תשו"ע (אגה"ת פ"י)).

(30) וי"ל שאדרבה – פירוט החטא, המדגיש ענין הפרטי שבהעבירה, „מעלים" על ענין הכללי שבה, מה שעל ידה נעשה האדם נפרד מהקב"ה. (31) נדפס בלקוטי ביאורים לתניא ח"ב ע' קיב ואילך.

(32) להעיר ממרז"ל דכל הגאולות – שם גאולה עלה" (רש"י ד"ה אתחלתא – מגילה יז, ב).

(33) לשון הרמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

(33*) להעיר ממשנת (לקו"ש ח"ו ע' 125. ועוד) בשיטת רע"ק (מכילתא יתרו כ, א) שהיו אומרים על הן ועל לאו הן. ע"ש.

(34) הל' תשובה פ"ב ה"ג. וראה הגהמי"י שם.

(35) כסף משנה, לחם משנה ונוד.

(36) עירובין מו, ב.

(37) הל' תשובה שם. וכ"כ בב"י לטאו"ח שם.

היא ע"י שקלא־וטריא וקושיות וכו', שהם מסתירים על האמת; משא"כ הלימוד בירושלמי הוא כאדם המצוי במצב של „אור” – אין ריבוי שקו"ט ונראית מיד המסקנא האמתית.

ולכן⁴⁴: בבבלי – מצב של „מששכים” – יש להתחשב בעיקר במצב בהווה ולא העתיד, כי העתיד נעלם ונסתר, ואינו נראה בתוך „החושך” (של) ההווה; משא"כ בירושלמי שבו הכל „מואר” – אפשר לראות כבר בהווה גם את העתיד, ולכן העתיד מכריע את ההווה].

ועל־דרך־זה בעניננו: לשיטת הבבלי שההווה מכריע, הלכה כר' יהודה בן בבא שצריך לפרוט את החטא; משא"כ לשיטת הירושלמי שהעתיד מכריע את ההווה, הלכה כר' עקיבא שאין צריך לפרוט את מעשיו.

ו. ועל פי כל הנ"ל יובן גם הסיוס דמסכת יומא (בירושלמי) – „כתיב מקוה ישראל ה' כו' וכן (הוא) אומר וזרקתי גו' אטהר אתכם”, ושייכותו למחלוקת אם צריך לפרוט את מעשיו: החילוק בין שני הכתובים – „מקוה ישראל ה'", „וזרקתי עליכם גו'” – יש לפרש (מיוסד על פירושם של כמה מהמפרשים⁴⁵):

„וזרקתי עליכם” הוא הסיוע מלמעלה ליהודי שיעשה תשובה – „הקב"ה מעורר לבן לתשובה⁴⁶;

(44) ראה גם לעיל שם. ובסגנון אחר קצת – לקו"ש ח"ד שם.

(45) תו"ט למשנה יומא (פה, ב). וראה חדא"ג מהרש"א שם. יפה מראה וקרוב העדה לירושלמי כאן. וראה לקו"ש ח"ז ע' 179.

(46) לשון הקרבן העדה כאן.

שבגמרא (בבבלי³⁸) הובאה מימרא דר' יהודה אמר רב: „כתיב³⁹ אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתיב⁴⁰ מכסה פשעיו לא יצליח, לא קשיא הא בחטא מפורסם הא בחטא שאינו מפורסם”, ומימרא זו אינה אלא כשיטת ר' יהודה בן בתירה שצריך לפרוט את החטא, ד„אילו לר' עקיבא אפילו מפורסם נמי לא”, הלכה „כיון דסבר רב כוותיה הכי נקטינן”.

ולפי ביאור זה נמצא, שלשיטת הירושלמי שבו לא הובא מאמר הנ"ל דרב – הלכה כר' עקיבא (דהלכה כר' עקיבא מחבירו)⁴¹.

וע"פ הנ"ל מובן טעם המחלוקת בין הבבלי והירושלמי אם הלכה כר' עקיבא אם לאו, דכבר נתבאר כמה פעמים⁴² שמצינו בכמה מקומות ששיטת הבבלי היא שההווה מכריע את העתיד, ולשיטת הירושלמי נזקקין כבר בהווה למצב שיבוא בעתיד.

[וענין זה נובע מהחילוק בין דרכי הלימוד של הבבלי והירושלמי:

תלמוד בבלי נקרא „במששכים”⁴³, כי סדר הלימוד בבבלי הוא כאדם המצוי בחושך – הדרך לבוא למסקנא

– אבל בב"ח שם ועוד מפרשים תירצו שיטת הרמב"ם באו"א (וכן, שמימרא דרב יהודה אמר רב אתיא גם כרע"ק). ועפ"ז אין זו פלוגתא בין הבבלי והירושלמי. ואכ"מ.

(38) יומא פו, ב.

(39) תהלים לב, א.

(40) משלי כח, יג.

(41) ומ"מ לא פסק הרמב"ם כרע"ק כי הלכה כבבלי לגבי ירושלמי.

(42) לקו"ש ח"ד ע' 1337-8. לקו"ש חט"ו ס"ע

453 ואילך. לעיל ע' 173 ואילך.

(43) סנהדרין כד, א. וראה בארוכה שערי

אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך. ועוד.

עליכם מים טהורים" ולא ההמשך
 „וטהרתם גוי" – כי ההדגשה בפסוק
 הראשון היא על ההתעוררות מלמעלה
 („וזרקתי"), ולא כל-כך על „וטהרתם
 גוי"⁵⁰, דקאי בעיקר בטהרתם של
 ישראל⁵¹, וענין זה – טהרת האדם בכח
 עצמו – נאמר בפסוק השני, „ואומר
 מקוה ישראל ה"."

ז. ומזה מובן, שהשינוי בגמרא
 בסדר הפסוקים הוא שינוי בתוכן:

245 במשנה המדובר הוא בענין
 „וזרקתי" הבא בטרם התחיל האדם
 לעשות תשובה; אבל בגמרא, שבה
 הובא הכתוב „וזרקתי גוי" לאחרי
 הפסוק „מקוה ישראל ה", היינו לאחרי
 פעולתו, צריך לומר שאף „וזרקתי"
 הוא ענין בעבודת התשובה של האדם
 [ומטעם זה הובא בגמרא כל הפסוק,
 גם ההמשך ד„וטהרתם גוי" המדגיש
 את עבודת האדם בתשובה]. ואדרבה –
 זוהי תשובה נעלית יותר מהתשובה של

ו„מקוה ישראל ה" מורה על התשובה
 שעושה האדם (כשם שבטהרה במקוה
 – „יבוא במים", האדם הולך לטבול
 במקוה⁴⁷).

ועפ"ז מובן הסדר במשנה,
 שבתחילה הובא הכתוב „וזרקתי עליכם
 גוי" ואחר כך „מקוה ישראל ה" – לפי
 שזהו סדר התשובה:

קודם שעושה האדם תשובה, הרי
 הוא מרחוק מהקב"ה, ועליו נאמר
 „עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין
 אלקיכם"⁴⁸, ואזי מצד מצבו לא יתכן
 כל-כך שיתעורר בעצמו בתשובה.
 ולכן סדר הדברים הוא, שההתחלה
 היא ע"י הסיוע מלמעלה – „וזרקתי"
 עליכם מים טהורים", פירושו, שהקב"ה
 נתן מלמעלה הרהורי תשובה בלב
 היהודי⁴⁹.

אבל כוונת הדבר אינה שהוא יואר
 במדריגה זו של התשובה הבאה לו
 מלמעלה, אלא התכלית היא שהדבר
 יביא אותו לעמוד בעצמו על טהרתו.
 וזהו המשך המשנה „ואומר מקוה
 ישראל ה", דקאי על הטהרה שע"י
 מקוה, הבאה ע"י עבודת עצמו.

ועפ"ז יובן הטעם שהובאו במשנה
 (בפסוק הראשון) רק התיבות „וזרקתי

50 בסגנון אחר קצת: מ"ש „וטהרתם גוי"
 אינה פעולת האדם כ"א רק תוצאה מההתעוררות
 שמלמעלה* (ע"ד המבואר בלקו"ת תזריע כ),
 סע"ב) ד„אין נק' ההולדה על שמה ולכן נק'
 עקרה"), ולכן מוכרח אח"כ „ואומר מקוה גוי" –
 אתעדלת (חצ"ט).

51 במשנה שבבבלי הובאה גם תיבת
 „וטהרתם" (כנ"ל הערה 10). ויש לומר שלכן
 מפרשים בחדא"ג ותוי"ט שבוה נכללת גם עבודת
 התשובה של האדם [אלא שג"ז הוא רק
 האתעדלת שמצד „וזרקתי", כבהערה
 הקודמת]. משא"כ בירושלמי שלא הובאה תיבה
 זו – יש לפרש בפשטות ככפנים.

(* וי"ל שזה נרמז בתיבת „וגומר" – שכל
 הפרטים שבאים אח"כ בהפסוק „וטהרתם... אטהר
 אתכם") הוא „גמר" ותוצאה של „וזרקתי".

47 ראה חדא"ג ותוי"ט שם. – אלא שמ"מ
 גם בזה יש הסיוע מלמעלה, כהמשך ל' המשנה
 „מקוה ישראל ה". הקב"ה מטטר כו" (ראה עד"ו
 תוי"ט שם. יפה מראה לירושלמי כאן. וראה
 לקו"ש שם ע' 180).

48 ישע"י נט, ב.

49 ע"ד מארז"ל (חגיגה טו, א), יצתה בת
 קול ואמרה שובו בנים שובכים" (וראה ברכות ג,
 א. אבות פ"ו, ב). וראה לקו"ת (תצא לו, ד. שלח
 מו, ב. שה"ש כד, א. וראה שם במדבר ו, ג. ר"פ
 האזינו) ביאור הבעש"ט.

מחלוקת ר' יהודה בן בתירה ור' עקיבא אם צריך לפרוט את מעשיו, דסברת ר' עקיבא בזה היא (כנ"ל ס"ד) שבכל תשובה, גם באופן התחנות ביותר, נמצאת "בכח" הדרגא הכי עליונה שבתשובה, תשובה מאהבה, ולכן אין צריך לפרוט את החטא.

וכדי להשמיענו ענין זה הובאה בגמרא הדרשה "כתיב מקוה ישראל וכו' וכן (הוא) אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם", דבזה רואים אנו, שמתוך התחלת עבודת התשובה בא האדם לשלימות התשובה – "וזרקתי גו'".

כי בפנימיות כל האופנים שבתשובה ענינם אחד – לשוב עד ה'.

(משיחות ר' תשרי, י"ג תשרי תשמ"ב)

"מקוה ישראל" כשלעצמה, ולכן הובא הדבר לאחרי הכתוב "מקוה ישראל".

ויש לומר הביאור בזה: "וזרקתי" היינו הטהרה שע"י הזאה⁵², הנעשית במים חיים דוקא – הענין הכי נעלה בטהרה, שבכחו לטהר מטומאת מת. וזהו שרמזו בגמרא: לאחרי שיהודי עובד עבודתו עד מקום שידו מגעת בעבודת עצמו (תשובה שהיא בדוגמת טבילה במקוה) – אזי מרוממו הקב"ה לשלימות העליונה ביותר שבתשובה (שהיא בדוגמת הטהרה ד"וזרקתי", מים חיים).

וזהו הקשר דענין זה אל המחלוקת שלפניו: בתחילה הובאה בגמרא

52 ראה חדא"ג (ועוד) שם. צפע"נ לרמב"ם הל' תשובה שם ה"ב. וראה לקו"ש שם ע' 179 ואילך.

